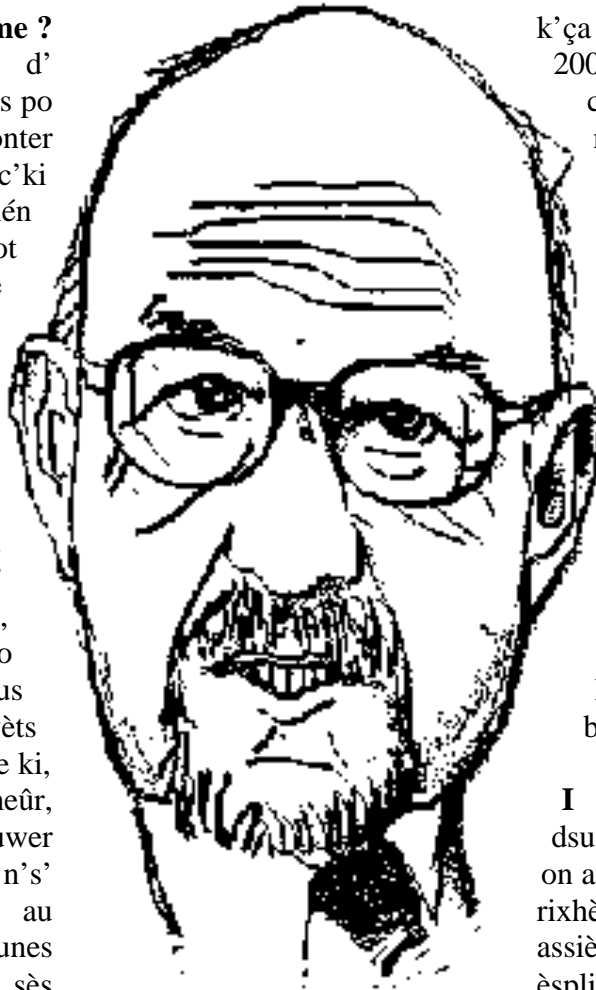

S'avéve-t-i brouyî, l'ome ?

Voléve-t-i s' sièrvu d' machines à toûnants brès po fé do corant o po monter pus wôt ? Kwè ki, tot c'ki toûne à l' bîje n'èst nén èolyinne èt come tot molèn n'fait nén blanke farène...

"M'calindjâdje èst roviyî, di-st-i èt d'radjouter, dji m' dit k' i n'm' aréve nén falu tot dispinser èt d'aler m' disfinde tot seû." Oyi-da, v'la k' asteure k'Gusta èst oute, i fait rèxhe on lîve po z'èspliker tot-tot dsus tos-tos lès grands cayèts do monde èt d'riconèxhe ki, kand on èst au pîd do meûr, on n'pout nén todi djouwer lès massons o co, k'on n's' atèle nén trop sovént au bègnon k'a lès bounes dinrêyes ddins. I fait sès contes èt s' rinde conte "k'on n'si comprind måy vrêmint lès onks avou ls ôtes... minme kand on s'djond d'tot près on dimère ène miète dès ètrandjîrs..." (*"L'Improbâbe èkilîbe"*, amon Luc Pîre)

*
Djan Louvèt (shûte) : L' prumî volume, dsus cink, di sès complètès oûves va rèxhe au mwès d' sètîmbe 2003 dins "Archîves do Futûr" au

Musêye dèl littérature dèl francèse Comunté". Avou l' aspouye da Ritchâr Milêr, i shût Matèrlink, Mitchèl di Gèlderôde èt Mimile Vèraren. A kand on ôteu sicrîjeus è l' walon ?

*
L' Amèrikinne Adjinse po l' Èspasse saye d' èvoyî sès fusêyes è l' èr avou ène sakwè d' novia. One euwe di parafène k'a l' avantaedje di n'nén laxhî d' mwès prâtlædjes kand i brûle. Èsse pou z'awè sogne di l' coûtche d' ozâne ? Nonna, ènn'don, c'èst paski c'èst branmint pus auji d's'è sièrvu, ki costêye branmint mwinsse èt k'on l' pout ralumer kand on l' vout èt come on l' vout. L' aroke, c' èst k'po ièsse shûr

k'ça rote bén, i faut co fé 200 sayes d' èvoyaedjes di cès vètès fuzêyes... Ni m'dijèz nén k'c'èst po s' mostrer pus ècolodjisse ki Bouxh vout bouxhî amon...

*

Dès cacheus d' Californêye

ont trové on djène d'ome po sognî lès maules di moxhes ki n' sont nén capâbes di fé dès ptits à leus fumèles. Èsse là on prusté po on rindu ? Avèz roviyî l' cantarîde d'avant l' bleuwe pulule ?

*

I gn'a d'ça deus ans, dsus dès imaudjes do solia on avéve vèyu ène sakwè ki rixhèneve à ène volante assiète. Audjourdu on nos èsplike ki c'n'èstève k' ène faflote, ène couye dsus l' foto èt k'ça n'a rén à vîre avou on tram di vèts visiteus do cîr. C' èst come on nos l' dit ! Savèz.

*

Mins, èsse do laurd o do porcia ? D'on ôte costé, lès Swisses ont comincî a fé come dins Stâr Trèk, Cosmås o Stârgade. Lès v'la k'i z-ont arivés à "tèlépwarter" ène "sakwè" dsus deus kulomètes ! L' "matîre" a passé d'on còp d'ène place à l' ôte. Bon, po l' momént ça n'a stî k'on pont (foton) d' lumère mins si on s'aplike, dins sakants ans, didci à l'lune o co pus lon... (*Kî vos dit k'lès Mârtyins, zèls, dèdjà...*)

I gn'a nén lontimps, on avéve dès djindârmes. I siêrvîne ène miète à tot, dsus lès voyes come po pormwîrner dès prijonîs. Kand i gn'avéve ène guêre i boutîne au cu dès soûdârdès ène miète trop lambins. È pont d'timps, on ls a râyîs d'nos vichnauves èt lès maxhî avou l' polisse. Asteûre k'i gn'a pus pont d'pandâres, v'la k'on manke di brès po fé sakants polissîrès bouyes. On sondje asteure à mète à l'ovraedje dès soûdârdès coplés avou lès adjints dèl publike fwace mins, po n'nén fé peû auzès djins, zèls n'arîne nén leus fuziks èt leus ruvolvêrs. Oufti ! Minme nén po mwinner Dotrà à Lîdje o po "èkâdrer" ène pitite bate à l' bale au pîd ?

*

Kand on cauze di guêre, on vwè todi dès djins ki fêyenut dès provusions di c'ki riskêye li pus d'leû manker : farène, suk, pètrole, cafeu, evnd. Poutène a èto dèdja comincî. Li, k'a peû d'awè

swè, il a v'nu è l' France, au Tchèstia do Blanc tchvau, amon nosse grand Frère (!) k' î èlève do bon vin ! Avoz vèyu, po s' visite on a disrolé dès bindes di vèt pachi dsus lès broûs d' l' iviêr.

Shûr ki vs avèz vèyu k'on maxhe à plêji lès môdes di sicrijâdjès èt lès mos kwêris à Lîdje, come à Châlèrwè o Nameûr dins ène ortografêye bastardêye d' Feller èt d' rifondaedje. P'tète ki c'èst po ça k'on a si malauji à nos lire èt k'sakants sincyeus nos riwêtenut d' crèsse ? Todi èsse-t-i k'on a dins l' idêye k'ça sèrève bèn k'on uche ène minme moudêye di sicrijaedje po tote li Walonîye, minme si on prononce otrumint a hue o a dia. Lès linwes bodjenut èt l' ortografêye avou. Insi, tinèz, l' françès, i gn'a co ût

1740, l' Acadimêye dèl France è n' avéve ribrouxhetés onk dsus kat. Si l' sudjèt vos assatche, alèz don vîre à <http://users.skynet.be/MLandroit/Renouvo/>

Po l' walon c'èst dsus [walon.org](http://www.walon.org) ki vos faut riwêti d'tot près.

*

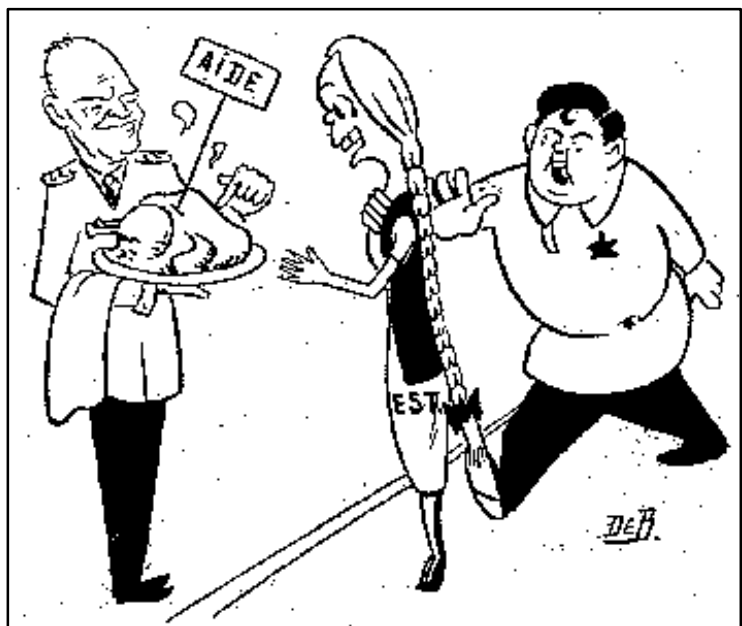
L' iviêr n' èst nén co fini mins i nos a falu d' aler ranchî dus l' gurnî po trover sakants cayèts. Dins ène bwèsse di vîs papîs à mitan mougûns pa lès soris, on a ritrové ène dîjinne di bokèts d' gazète : dès dèssins di m' camaråde Firmén Debaene

(Deb.) k'avîne parètu dins l' *Dêrine Eûre* èviè 1955. Vèyoze vèci c'k'on po co lire au ddri d' onk. L' dèssin, li, k' on î pou riconèxhe Èsinowêr èt Malinkâv a come l'frâze : " *Nén d' tot ça Ike, èle porève piède si ligne !...*" Au

« N'importe quel homme politique français peut gagner des avantages politiques en attaquant les Etats-Unis et leur programme d'aide à l'Assemblée nationale et très rares sont les hommes politiques français qui ont le courage de prendre notre défense ».
Le rapport dit également que les membres des missions du point quatre, envoyés en Europe, sont « trop souvent arrogants, autoritaires, et méprisent les Européens ».
 - A.P.(bz)

cints mots k'on stî rimètus à nouù. 2000 dispû 1990 ! È

fond, lès afères ni kandejenut k' wêre, lès djins, zèls...

On a sovènt dèdjà vèyu dès parlumintères èdwarmus au plin mitan d'ène oficîre sèyance. Lès "mèyeus" î sont sovènt scrans, à fwace di bouyes di nût *o co d' ricinaedjes tro bén "euwés"*. È l' Norvêdje, on dèputé a co mia fait. I djouwéve à l' "pitite guêre", dsus s' n' pwartâbe indjole, do timps k'on discutéve dès vîsêyes da Bouxh dsus l' Irâk. Bén eureû, c'n' èstéve nèn l' minisse dès armêyes. Kwèki, on n' èst nèn shûr ki l' ôte, li, c'n'èst nèn à l' bouxhète ...

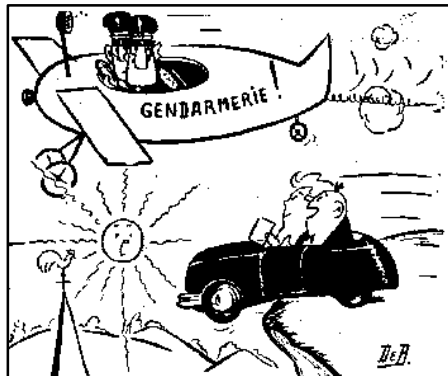
*

Lès soris ont mougû è nosse gurnî d'pus k'on l' pinséve èt i n' nos dimère pus dès masses di nos sovances do timps passé. C' èst pokwè on s' va fé l' plejhi di co mète chal à iute, po lès djins à vnu, kat dès dèssins da Firmin Debaene. Po vos dner ène idèye dès anêyes kça z-a parètu, ddrî onk on djôze dèl dèmicion do Mayeur Leunen do Vî-Walèfe, d' drî on ôte c'èst lès djins dès PeTeTe ki s'plindenut d'n'îesse ki wêre payîs, ki l' Minisse Dovîsaurt a kandjî s' cabinèt èt z-î raloyî Persâns, ki Mossadèk è l' Iran s' plind d'n'awè nèn assèz d' aspouye, ki Mossieu Van Houte dèmissione dèl F.A.O., ki Mossieu Brunfât va fé on concoûr d' idèyes po trover dès solucions... Come kwè à cinkante ans d' distance i gn'a co dès cayèts ki sont d' actualité sitaurés dsus l' tauve !

L' novia prodjèt linwistique
 - *I n'vos faut nèn awè peû, Mossieur l' mayeur ! Vola one prumère volèye dèl novèle pèkèye di translateus !... à l' kèdje do*

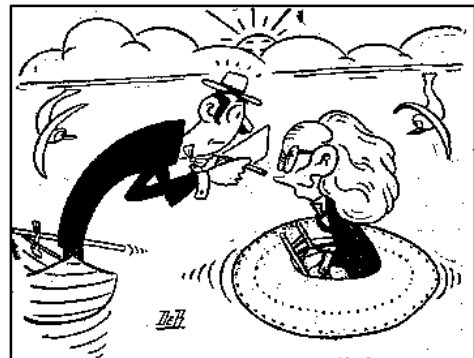
contributeus...

Po l' 15 do mwès d'awousse, l' djandermerèye va d' awè trwès noûs arèyoplans.
 - *Ayèz vos aujes, m'binamèye, i sont là po awè sogne dès acsidints.*

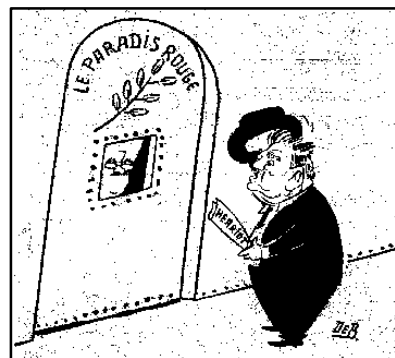
L' profèssèu Piccard a plonké dsos lès 1051 mètes

- *K'avèz à dire, profèssèu ?*
 - *C'èst profond, savèz.*

L' Rodje Paradi :

Herriot : - *Seu-dj' bèn au Paradi ? Dji voréve cauzer au diâle.*

On a todi pus rade swè èt bwâre à costé dèl pompe. Au pus lon on èst, mwinsse on a di spites.

L' Consêy dês Rêdjionaus Linwaedjes nos a fait l' grâce d' nos èvoyî s' *vade mecum* lomé "Li Coq tchante, i vos va dispierter". On l' zeu dit bén dês mèrcis passk'asteure on èst bén mia au corant dês djondants èt dês pondants d'sakants arandjments ki toûnenut autoû èt po l' walon. Mins ça n'va nén nos èspêchî d'mète li dwèt dsus deustrwès ponts ki nos ont assatchî l' ouy.

Insi, il èst mètu deus còps :
" *Po lès ovraedjes ki s'rapwatenut (rèlatifs à) au walon linwaedje, i gn'a ki l' sistinme di sicrîjaedje apontiyî pa Feller ki va ièsse tinu è conte.* "

Pokwè adon n'n'ûzer rén k'do françès ? Pokwè awè doné dês pris à dês ovraedjes djôzant (o n'uchant ki ramèchné dês *dialèktalès* bèles lètes) do walon è l' françès ! Pokwè sicrîre coQ kand li "Q" a stî mètu foû pa Feller (cfr Pirsoul èt Haust) èt mète "K" à l' place ?

Dins ène saye di fé l' difèrince èteure linwâdje, dialèke èt patwès, on s'aspouye dsus li *Ptit Bèbêr* ki, li, s'astoke à on citaedje di 1550 èt dîre ki dialèke (vinu do grèk) èst l' ârt di disbate èt k'patwès n'èst k'

enn'don ?
Mins c' èst dèdja d' pus ki l'

I GN'A-T-I DES RISKES DI S'FE MAU KAND ON PLONKE TROP PROFOND ?

ène grossîre manîre di cauzer. Po nosse paurt, on s' va fé l' plêjhi di rimonter dês scayons po z'ariver à 1260 èt au *Lîve do Trèsôr* da Brunetto Latini k'î dijéve " *Cist livres est escrits en romans selon le patois des François...* "

On po aprinde èto dins cit ptit lîve di 36 paedjes, dsus bia spès papî, ki l' ome tot seû – tot come lès soces - pou ètou briber sakants caurs d' êdance adlé l' Comunoté. Minme si on cauze di "produit" (l'linwâdje ène dinrêye ?) n'èsse nén bén ça ? Oyi-da, mins i faut rentrer on dossîr "ad hoc" avou l' prodjèt, sès discaurlaedjes èt lès rintrêyes k'on è pou ratinde... "**Bouxhèz èt on vos va douvièt !**" Po s' paurt, RABULÈTS, s' contintrêve dèdja d'on raloyaedje ADSL èt d' provusions d'intche po s' n' imprumante mète foû d'pus k'ène cope di còps sès 500 rèxheuwès paedjes. C' n' èst nén dês masses di liards,

aspouye akwardêye po ène anêye èfîre à tote ène soce !

Alèz, on n'va rén dmander, on s' va continter d' pwârter on brouyon d'nos oûves à Sinte Clêre.

L' pus drole, c' èst k'on vént d' lire dins Victâr (rawète au Swêr) k'lès francofones sicrîjeus dèl Comunoté do minme nom, zèls, polenut awè dês bousses po *s'mète* à sicrîre. 7.500 Uros po l' *ordinêre* èt 2.500 Uros po l' rawète. Ène sabatike anêye èst lèye payîye 25.000 Uros. On pout èto lzeû payî, aus sicrîjeus, dês lodjmints à Rome, Bèrlin o Avignon : 1.500 Uros tos lès mwès ! Parètrêve minme k'on dit "oyi" po l'mitan dês prodjèts èvoyîs... I gn'a lès caurs pou èt i n'faut k' jusse awè fé publiyî on lîve avant d'polu tinde si mwin. L' savîz, vos ?

Si c' èstêve ètou valâbe po lès *indodjennes* ôteus, sins trop ranchî, on vîrêve bén deus trwès djins ki rimplichenut, *vrêmint*, lès condicions po. Come po l'ovraedje d'on dicsionêre walon-walon dins l' comon linwaedje rèki. Après tot, dsus lès cârtes publiyîyes i n' èst pont mètu d' frontîres aus *prêtindus difèrints dialèkes* !